

Aki több hangszeren játszik

Beszélgetés Kovács katáng Ferencel

„Mennyi? Hatvan. Mi hatvan? Mi mennyi?
Ez már nem vicc... Próbáld meg nevetni!”

Zorán után szabadon

Villamosmérnök, egyetemi oktató, költő, prózáíró, műfordító: a norvég irodalom és színház népszerűsítője Budapesten és Nyíregyházán, a magyar kultúra közvetítője Norvégiában. Nagyállóban találkoztunk, ahol rendhagyó irodalom órát tartott. A természettudományt és a művészetet egységben szemlélő és művelő egyénisége ismeretében arról kezdtem faggatni, hogyan kezdődött, s hogyan alakult rendkívül sokoldalú tevékenységet felölelő pályája...

1949-ban születtem Nyíregyházán. Itt éltem a gimnázium befejezéséig. Korábban a 4-es számú, ma újra evangélikus általános iskolába jártam. Aztán fölvettek a Kossuth gimnáziumba, ami akkor vált szakközépiskolává, s emiatt átírányítottak – sok-sok tanárral együtt – a Vasvári Pál gimnáziumba. Onnan jelentkeztem a Budapesti Műszaki Egyetemre. Ez családi elhatározás volt, első generációs szakmát tanult szülők gyermeke legyen első generációs értelmiségi. A hat évvel idősebb nővérem matematika-fizika szakon végzett a Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen. Engem szüleim műszaki pályára szántak. Végig jó tanuló voltam, más jegyet nem fogadtak el, csak az ötöst. Pesten a várbeli kollégiumba kerültem, a Szentháromság térre. Az épület, a régi pénzügyi palota nagyon hosszú, három szintes, ezerkétszáz diák befogadására alkalmas épület volt. Az ember végigment a folyosón, két oldalról nyíltak az ajtók, óhatatlanul összeszedte a barátokat.

Itt aztán olyan szerencsém volt, hogy találkoztam egy olasz-népművelés szakos nevelőtanárral, aki olyan diákéletet teremtett, hogy mellette néhányan kitanultuk a népművelő szakmát. Galló Vera, Veruska mindenféle klubot (jazzklub, diexilandklub, filmklub), irodalmi esteket szervezett. De tartottunk úgynevezett klubesteket is, ahová politikusokat, újságírókat hívtunk meg. A Vári Irodalmi Színpadot Debreczeni Tibor vezette. Náluk talán csak Paál Isti szegedi társulata volt jobb. Mivel minden kedden tartottunk Irodalmi presszót, volt alkalmam testközelből megismerni Budapest színészeit és számos egyéb műfajban működő művészt.

Hogyan alakult az életed a diploma megszerzését követően?

Az egyetem elvégzése után, mivel eléggé lokálpatrióta vagyok, egyből Nyíregyházára jöttem dolgozni. Elhelyezkedtem egy tervező intézetnél. Ágnes, a feleségem egy évvel később végzett; mi még az egyetemen összeházasodtunk. Neki a város, illetve a főiskola ígért egy számítógépes állást. Egy év után kiderült, hogy talán nem is így gondolták. Ágnesem ott állt állás nélkül. Fiatalok voltunk, kapós villamosmérnökök, úgyhogy elmentünk az ő szülei közelébe, Dunaújvárosba. Az ottani főiskolán tanítottunk elektronikát és automatikát. Én azonnal lemásoltam a Vári kollégiumbeli összes klubot, bár sokan figyelmeztettek arra, hogy itt egészen más a színvonal, mint Pesten. A dunaújvárosi intézmény a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem főiskolai kara volt, minden Miskolcon elbukott diák – mindenféle humán betűtessel –

ott folytatta tanulmányait. Kohászokat és gépészeket képeztünk; a felvételi színvonal a közepes érettségi szint alatt volt. Oktattunk műszaki tanárokat is, ők látogatták a rendezvényeink javát. Rövid idő alatt látványos sikereket értünk el, s a főiskola hallgatóin és oktatóin kívül Dunaújváros más intézményeiből is sikerült hallgatóságot toborozni. Kezdték megismerni, elismerni a munkámat. Olyannyira, hogy amikor Sándor György humorista úgy címezte levelét, hogy Katángnak, kulturális atyaúristennek Dunaújváros, időben eljutott hozzám. Közben a szervezés mellett számos művészeti ág fogyasztója is voltam: a színház, a film, a képzőművészet, az irodalom érdekelt leginkább. Amire azonban nagy igényem lett volna, arra már sem időm, sem energiám nem maradt: nem ment az alkotás.

Mikor született meg benned az író?

Égészen régen, amikor az első mesémet kezdtem írni, ám néhány mondatnál tovább nem jutottam. Tudniillik felolvastam a szüleimnek, s azt mondták: ugyan már, minden mese így kezdődik. Ez az eset engem kellőképpen megtört, ezután tízegynéhány évig nem írtam. Azt hittem, a szülőknél mindig mindenben igazuk van.

Dunaújvárosban a főiskolai évek alatt elég sok újságcikket, színházi beszámolót, ismertetőt készítettem. A helyi lap még filmről szóló írásokat is kért tőlem. Mindezt addig csináltam, amíg a főszerkesztő el nem kezdte saját stílusára javítgatni a mondataimat. Már az egyetem alatt is sokszor cikkeztem a Jövő Mérnöke hasábjain, ezek az írások is zömmel irodalmi jellegű beszámolók voltak estekről, kiállításokról. Írtam, írtam, írtam, de ez nem én voltam. Amikor 1982-ben kitelepültünk Norvégiába, akkor hirtelen felszabadultam. Lélekben. Nyilván nem folytathattam azt a szervező munkát, amit itthon, mert nem volt *kinek*. Mérnöki állást kerestem, be kellett illeszkednem. Áramszolgáltatónál dolgoztam négy évig. Az alatt az idő alatt, amíg nem szervezhettem, rajzoltam, festettem, írtam. Feldolgoztam az elmúlt húsz évet.

Most, utólag visszanezve, hogyan foglalnád össze: miért hagytátok el Magyarországot?

Mi mérnökként készültünk világot látni, aztán visszajönni. Akkoriban létezett Magyarországon egy olyan cég, amely mérnököket közvetített a szocialista országokba. Nekünk ez sehoggy sem sikerült, a nagypolitika mindig beleszólt.

Nem azért akartunk menni, mert itthon rosszul éltünk. Mindkettőnk szülei is segítettek bennünket: az egyikőtől kaptuk bútort, a másiktól a kocsit, az „állambácsitól” pedig – a dunaújvárosi főiskola ajánlására – vehettünk egy szövetkezeti lakást. Gyakorlatilag mindenünk megvolt. De mint a régi mesterek, a korábbi századokban – mentünk volna tanulni, tapasztalatot szerezni, hivatalos úton. Például Mongólia nem volt valami felkapott hely, de bizonyosan szert tehettünk volna új ismeretekre, találkozhattunk volna érdekes emberekkel. A feleségemmel már az egyetemi évek kezdetétől utaztunk világot látni. Csak háromévente lehetett nyugatra szóló útlevelet kapni, de ezek az utak elsősorban múzeum- és turistalátványosságok lehettek. Vágytunk arra, hogy a célországban élő, akár kínlódó, szenvedő emberek hétköznapjait is megismerjük. Ez turistaként nem lehetséges. Maradt az, hogy szakmai gyakorlatra menjünk valahová. Pozsgay Imre kultúrminisztersége alatt elég nagy szabadságot éreztünk, de aztán a moszkoviták bekeményítettek. Minden oktatótól elvárták azt, hogy szocialista embertípust neveljen. Ez a szöveg nekünk túl erős volt, pláne, hogy írásban kérték volna. Az ember ilyet nem ír le. Nem csirkefogókat akartunk mi nevelni, hanem műszaki – de nem szakbarbár – értelmiségieket. Egyáltalán nem szeretek alá-

írni, azóta sem. Ezeket a manifesztumokat soha nem szerettem. S amikor nem írtunk alá, akkor úgy döntöttünk, hogy eltűnünk.

Fölszámoltuk a dunaujvárosi szövetkezeti lakást. Elmentünk Pestre dolgozni a Hajógyárba, ahol egy teremben hús, huszonöt mérnök tevékenykedett. Itt észre sem vettek minket. 1982-ben a spanyol foci vb-re kértünk vízumot, de Svájcnál elkanyarodtunk Norvégia felé. Eleve oda készültünk. Itthon mindenki külön embereknek ismert bennünket, akik hajnalban futottunk, délután kajakoztunk, meg ezer más félélt csináltunk. Ez akkor Magyarországon még kuriózum volt. A Hajógyárban tudtak ezekről a hóbortjainkról, nem volt feltűnő, hogy a foci vb-re készültünk. Titokban persze kértünk vízumot Norvégiába, s végül ott kötöttünk ki.

Ennek a lépésnek gyakorlatilag politikai okai voltak?

A politikai ok annyi volt, hogy értelmetlennek éreztük az említett eszmevilágot és megszorításokat. Nem fenyegetett börtön, csak elfogyott körülöttünk a levegő.

Azóta sok év eltelt. Sikerült beilleszkednetek a norvég társadalomba?

Huszonhat éve élünk Norvégiában. Nekünk kevésnek bizonyult a beilleszkedésre. Különösen az első évek voltak rettenetesen nehezek. Korábban nem hittem volna, hogy egy magyar értelmiségi ennyire tájékozatlan tud lenni a világ dolgairól. Norvégiáról kevés ismeretünk lehetett, akkoriban a magyar média egyáltalán nem hírelt erről az országról. Csak könyveken keresztül szerezhettünk némi ismeretet. Az óriási csalódás azóta is bennünk van: Norvégiában sokkal erősebb volt a baloldal, nemcsak a munkáspárt, hanem a maroknyi, de hatékony kommunista párt, mint Magyarországon. És ez így van ma is. Nálunk soha nem találkoztunk olyan meggyőződéses kommunistákkal, mint Norvégiában, ahol még mindig léteznek sztálinisták, maoisták, enver hodzsások. Egyesek még ma sem határolódnak el a régi Pol Pott rezsimtől. Mindez szinte hihetetlen. S akkor még nem is említettem a hatvannyolcasokat...

Hogy érted ezt?

El kell olvasni Ingmar Bergman egyik önéletrajzi könyvét, amelyben megírta, hogy az 1968-as diáklázadások micsoda kárt okoztak egész Európának. Többek között felforgatták a hagyományos oktatási rendszert. Ami rossz volt, azért nem kár, ellenben a hagyományos értékeket is kisöpörték, s nem adtak helyette hasonló értéket. Megalázták az idős professzorokat, Norvégiában például elégették a könyveiket, s átvették az egyetemek irányítását. Egészen fiatalok kerültek vezető pozíciókba, mindent erősen liberalizáltak, a megkötöttségeket eltörölték. Mostanra felnőtt immár néhány generáció, amely megszokta, hogy elég csak beszélni a dolgokról, ígéretet, szónokolni, port hinteni, felülni a felületesen átgondolt irányzatoknak. Így aztán nem lesz jó filozófia, irodalomelmélet, és nem lesz hatékony mérnökképzés sem. Ez egyébként nem jelenti azt, hogy minden rossz lett. A nagy számok törvénye szerint Norvégiában ugyanannyi okos ember van, mint Magyarországon, és persze ugyanannyi buta is. Sokakban megvan az akarat, az ambíció tanulásra, tudásszerzésre, előrelépésre. Aki többet szeretne, külföldre megy tanulni, esetleg végzés után visszatér, hozza magával a minőség igényét. És Norvégiában is vannak jó egyetemek, akadnak kiváló professzorok, tankönyvekből is lehet tanulni.

Nincs abban némi abszurditás, hogy egy baloldali politikát folytató országból – áttelepülve nyugatra – ismét találkozzatok egy ennyire erős baloddallal?

Norvégiában olyan demokrácia van, hogy az íróasztalnál nyugodtan ül egymással szemben egy szélsőbaloldali meggyőződésű ember és egy szélsőjobbos. Nem viszi

magával senki a pártjelvényét sem a munkahelyére, sem a kávéházba. Nem akarják rád erőltetni a meggyőződésüket. Északon az emberek individualisták, és békén hagyják a szomszédot. Nekünk viszont le kellett nyelni, hogy Norvégiában nem a szakmai, mérnöki beilleszkedésünk a gond, hanem a politikai. Azaz: emberileg elfogadjuk-e azt a balos, illetve balosabb gondolkodást, ami miatt eljöttünk Magyarországról. A norvég baloldal számára („szalonkommunistáknak” hívom őket), vörösbor mellett „álvitázgatva”, a feltörő olaj biztosította gazdagság védőszárnya alatt sokkal egyszerűbb minden. Amikor anno a norvég kommunista delegációk Albániába, Moszkvába, vagy Maohoz utaztak, a vendéglátóik csak a kirakatot mutatták. Akárcsak nekünk, egyetemista koromban, mi is jártunk cserediákként a Szovjetunióban. Soha nem engedtek szabadon kószálni, elől is volt egy szimat, meg hátul is, pezsgőtettek bennünket, *drúzsba* volt és kommunista szombat; diákként még elmegy... csak, mivel mi Magyarországon élünk, kevésbé voltunk naivak és hiszékenyek, mint a norvégok.

Villamosmérnökként végeztél, azonban pályád nagyrészt a felsőoktatáshoz köt...

Oslóban négy év után sikerült egy áramszolgáltatótól átmennem az egyetemre. A feleségem egyből ott kezdett, a fizika tanszéken, a részecskegyorsító laboratóriumban. Nagyon nehéz volt megszoknunk azt, hogy Norvégiában egészen más a tanár-diák viszony, mint Magyarországon. A diákok nem tisztelik sem a kort, sem a rangot. Lazák, de érettek és céltudatosak. Igaz, többnyire idősebbek is a magyar diákoknál. 19 évesen érettségiznek, és akár 1-2 évig keresgéljük, mi is érdekli őket igazán. Viszonylag korán ráérezünk ennek a viszonynak az előnyeire, és azóta lubickolunk az egyetemi életben. A diák, ha egyszer döntött, akkor határozottan tudja, hogy diplomát akar szerezni. Ehhez állami kölcsönt vesz föl, amit a tanulmányai befejezése után húsz évig kell törlesztenie. Ennek a kölcsönnek 40%-át ugyan leírják ösztöndíjként, ha sikeresen elvégez egy-egy évet, és nem a szüleinél lakik. Tulajdonképpen már 16 éves kortól, az általános iskola befejezésétől kezdve kapható ez az ösztöndíj. Ezért tanuló/diák kikerül a családból, önálló életet kezd. A szülőtől gyakorlatilag nem kap támogatást, mert nem szokás, valamiért így alakult. Tehát a kölcsönből és a saját munkájából él. A hallgató ennek fejében elvárja a felsőoktatásban dolgozóktól, hogy tegyék a dolgukat.

Ezen kívül mennyiben tér el egymástól a norvég és a magyar oktatási rendszer?

Az oktatási keretek Norvégiában mások, mint Magyarországon. Elő van írva például, hogy egy heti két órás, egy szemeszteres tárgyhoz hány oldal szakirodalom tartozik. Ezt biztosítani kell a diák számára: kölcsönözhesse vagy megvehesse. A tanár csak azt adhatja le, ami abban benne van. A vizsgán sem kérdezhet egyetlen szóval sem többet. Tiszták a játékszabályok. Így aztán mindkét félnek sokkal könnyebb. Ez kezdetben teljesen idegennek tűnt nekünk. Dunaújvárosban az óráimat azzal kezdtém, hogy ismertetem, milyen színházi előadás lesz aznap, melyik kamaragyüttes mikor és hol fog fellépni. Megkérdeztem, ki akar velem jönni. A szünetben tovább beszélgettünk a részletekről. Én az oktatói pályám kezdete óta realista vagyok, azaz tudom, mit lehet elvárni a diáktól, aki, mint az áram, a fizika törvényei szerint, a legkisebb ellenállás irányába megy. Magyarországon a diákokra lehetett „hatni”. Norvégiában számomra kicsit túladminisztrált a felsőoktatás, bár kétségtelenül tiszta, átlátható. A hallgatók érdeklődése és önállósága viszont nagyobb, mint a magyarországi

társaiké. Úgy mennek át rajtam az oslói diákok, mint az úthenger, hogy kipréseljék belőlem azt a tudást, amire szükségük lehet. Követelőzök, kíváncsiak, sokkal-sokkal céltudatosabbak, mint a magyarok. Nem azért, mintha okosabbak vagy jobbak lennének bárkinél, hanem azért, mert ez a társadalom, amelybe beleszülettek, illetve *beleszocializálódtak*, kialakította bennük az elvárásokat. Azt, hogy ebben a rendszerben a diáknak az az érdeke: amíg ő ott van a felsőoktatásban, s fizet érte (bár csak elmaradt fizetés formájában, mert a mindenki számára ingyenes oktatás szükségességéről továbbra is nagy a társadalmi egyetértés), később pedig, a munkába állástól kezdve, nagyon komoly kamatokat is törleszt, az egyetem korrektilül viselkedjen vele és nyújtsa a legkorszerűbb, legalkalmazhatóbb anyagismeretet. Ha elvárásait nem teljesítik, akkor a diák perelheti a tanárt, az egyetemet. Kicsit sarkítom a dolgokat, de voltaképpen nekem tetszik ez a rend, mert elvárják, hogy felkészült, naprakész, jó tanár legyek. Ettől kölcsönös a bizalom.

A norvégiai oktatói munka mellett Magyarországon is folytatsz pedagógiai gyakorlatot. Hogyan történt ez?

Nyolc év után, 1990-ben kaptuk meg a norvég állampolgárságot. Vannak országok, ahol ez könnyebben megy, másutt nehezebben, Norvégiában ennyit kell várni rá. Ettől kezdve járhatunk vissza Magyarországra. A feleséggel olyan témákat tanítottunk, amelyek a kilencvenes években még nagyon döcögtek itthon, mert nem volt megfelelő a számítógép-ellátottság, a legújabb technikákat és szakirodalmat sem lehetett olyan könnyen elérni, mint Norvégiában. Mi ilyenformán lépéselőnyben voltunk a multimédia, a virtuális valóság területén. Számos helyen tartottunk speciálkolégiumokat. Egyhetes blokkban, öt nap, naponta nyolc óra. Amerikában szokásos módszerrel dialógus-előadásokat és -gyakorlatokat tartottunk. Egymás szavába vágva, több oldalról megközelítve, perlekedve adtunk elő Ágnesemmel. Gyakran nem egyetértve, kiélezett vitákban. Óriási sikerünk volt, mert ez az új előadásmód lehengette a hallgatóságot. Éveken keresztül tettük dolgunkat. Aztán a szervezők egyre nehezebben tudták összehozni ezeket az egyhetes szeánszokat. És egyszer csak a Dunaújvárosi Főiskolán kipróbáltuk a távoktatást.

A honi oktatásban az utóbbi évtizedben nagy teret kapott a médiapedagógia. Ebben a folyamatban ti is szerepet vállaltatok...

Az interaktív-multimédia előadások kikoptak alólunk. Abban a pillanatban, amikor az eszközök elérhetővé váltak Magyarországon, nélkülözhetők lettünk. Az újra, tudásra éhes itthoniak nagyobb tempóval haladtak, mint mi ketten, hiszen nekünk volt még egy és más elfoglaltságunk és tennivalónk. Egész egyszerűen beláttuk, hogy öt-hat év alatt a virtuális valóság oktatásában megtettük a magunkét, s hogy ezt kitűnően átveszik tőlünk mások Magyarországon.

Más, nagyon fontos terület került a látókörömbe. Norvég tapasztalataim és előkészületeim alapján komoly híve lettem annak az elképzelésnek, hogy a média alapismereteket már az általános iskolában tanítani illenék. Erre szakemberek, képzett pedagógusok kellene. Jó alanyokat találtam ehhez a Dunaújvárosi Főiskola műszaki tanár hallgatóiban. Most már tizedik éve oktatom interneten a média-alapismereteket. Kezdetben eléggé *chaplínes* volt a képátvitel. A CU-See Me nevű Machintosh program meglehetősen lassúnak bizonyult, de a hang tökéletesen működött. Mára óriási könnyebbség, hogy minden egyetem rendelkezésére áll a széles sávú hálózat, kiváló

minőségben tudunk hangot, képet, dokumentumokat küldeni valós időben. Azaz meg lehet tartani egy órát úgy, hogy minkét fél egyidejűleg jelen legyen. Hetente négy órára összekapcsolódom Dunaujvárossal és 20-25 diákkal a „túloladalon” – élőben — mondhatni igen aktív, remek foglalkozásokat hozunk össze. Ebben óriási szerepe van az ottani diákok önszerveződésének, önfegyelmzésének. De oly nagy az újdonság ereje is, hogy aktivitásuk, szorgalmuk megsokszorozódik.

Ezért és más okokból is, de elvégeztem egy hároméves design-főiskolát. Munkakörömből adódóan filmkészítő gyakorlatokat is vezetek a hallgatóknak, tehát a norvég egyetem küldött a budapesti Színház- és Filmművészeti Egyetemre, hogy dramaturgiai ismereteket szerezzek. Kárpáti György filmrendező vállalt el diákjának és éjjel-nappal gyötört, de megköszönöm buzgóságát... Hihetetlenül jó pedagógusnak tartom. Kipréselte belőlem a lelket, de álltam a sarat, és nagy hasznomra vált.

A lefordított norvég szacikkekból, és könyvfejezeteikből most állítottam össze egy *Médiaismeretek szöveggvűjtemény-t*, s hozzá a *Tanári segédlet és útmutató-t*. Ezek a felsőfokú szakirányú képzést segítik. Ezáltal oslói munkatársaim jelen vannak Dunaujvárosban, s más magyar felsőoktatási intézményben is.

Az oktatói munkád mellett költő vagy; prózairói, műfordítói munkásságod is jelentős. Hogyan férnek meg benned ezek a tevékenységek?

Azzal kezdődött, hogy norvég tapasztalataimról egyre több szacikket publikáltam magyarul a virtuális valósággal, az internettel, a számítógépes adatbázisokkal kapcsolatban. Arról is, hogyan digitalizálják Ibsen műveit, hogyan érhetők el számítógépen drámáinak filmes feldolgozásai, más adaptációi, és munkáiból milyen tévéjátékok készültek. Ezalatt írtam a magam szépirodalmát. Bekerültem a kiadók látókörébe, szóba kerültek a saját verseim, prózai alkotásaim. A Tankönyvkiadó akkori vezérigazgatójához a Magyar Felsőoktatás, illetve az Emberhalász című folyóiratokon keresztül jutottam el. Úgy vélte, a saját írásaimat is ki lehetne adni. Két drámaátíratom állt fiókban: az egyik az *Ibsen én vagyok*, a másik az *Énekek éneke*. S akkoriban fordítottam le Jon Fosse drámáját. Norvégián kívül Fosse könyv formában Magyarországon jelent meg először. Darabját csak két héttel később mutatták be itt, mint Norvégiában és Svédországban. Így született meg, ezzel a fordítással kiegészítve, 1995-ben az első kötetem. Ettől kezdve megszorodtak a műfordításaim. Kezdetben a norvég irodalom mindenkit jobban érdekelt, mint az én műveim, de ez benne volt a pakliban. Annak örültem, hogy egyre több norvég művet tolmácsolhattam magyarul. Nemcsak Jon Fossétól, hanem Cecilie Løveidtől is, akit nagyon sokra tartok. Løveidet is elhoztam Magyarországra, a könyvbemutatójára: imádtá a Bárka Színház előadásait, és Bodó Viktort a Katonában. Magyarbarát lett. Közben mind több versem, novellám, drámám született, köteteimet kezdték megjelentetni.

Norvégia egyre gyakrabban van jelen a magyar sajtóban. Sok hír tudósít a norvég sikergazdaságról, a norvég olajról, s emellett szó esik az irodalomról is. Újabb és újabb fordításokat kérnek tőlem is, ezeket azonban már nem tudom teljesíteni. Egyrészt olyan művek, olyan krimik, népszerű regények átültetését kérik, amelyeket a göteborgi, a frankfurti vagy a londoni könyvvásáron másik száz kiadó is megvásárolt, s amelyeket nem akarok magamra vállalni. Inkább maradok a saját mániámnál: elolvasok mondjuk ötven verseskötetet, s kiválogatok, lefordítok belőlük huszonöt költeményt. Míg más elővesz egy antológiát és lefordítja. Én rengeteg anyagot gyűj-

tök, szelektálok, s csak azt közvetítem, ami nekem tetszik, vagy valamilyen okból érdekesnek, jellemzőnek talállok.

A 2008-as évet magamra „pazaroltam”. Eredménye a Nagyvilág kiadónál megjelent esszékötetem, ami 13 írást tartalmaz a skandináv kortárs irodalomról, színházról. A borítót saját grafikám díszíti. Versgyűjteményem a 2009-es Könyvhét listás kötete lett, amivel sok szereplés, dedikálás járt. Nekem egy egész hét jutott abból a bizonyos öt perces tündöklésből. Azoknak az északi kortárs szerzőknek ajánlottam kötetem egyes fejezeteit, szám szerint ötvenegyet, akikről az elmúlt tíz évben fordítottam. A ciklusokat az egyes szerzők életrajzával zártam, így minilexikonként is forgatható. Hangsúlyozom, saját versek, de amikor írtam, minden gondolatom azzal a szerzővel volt eltelve, akivel korábban, a fordítással kapcsolatban már leveleztem, beszélgettem, közös esteken vettem részt. A hangulat átszállt a verseimbe. De ez az olvasót kevésbé érdekli majd, nem ettől a gesztustól függ, megszeretik-e az írásaimat vagy sem. A korábban említett szövegyűjteményem is a jegyzetellátóban van, dúskálok tehát a jóban.

Életed norvégiai, illetve magyarországi alakulását figyelve eszembe jut a prágai Franz Kafka, aki zsidó vallású, német ajkú családban nevelkedve csehnek német volt, németnek meg zsidó... Te, kedves Ferenc, norvég lettél, vagy magyar maradtál?

Abszolút magyarnak érzem és vallom magam. Nem azért, mert magyarul álmodom (időnként norvég felirattal), magyarul számolok, és a magyar kézilabdás lányoknak drukkolok a náluk kicsivel jobb norvégokkal szemben, hanem azért, mert az első harminchárom évem Magyarországon éltem. Ez az idő belém égetődött, mint egy ROM memóriába, a szívbe. S magyar az anyanyelvem. Azzal a határozott tudattal távoztunk, hogy minden lehetségest átveszünk annak az országnak a kultúrájából, ahová vetődünk. Kinn aztán kölcsönkértünk a norvég általános iskolai tankönyvektől az érettségi anyagig mindent. Aztán kiderült, nem ilyen egyszerű ám annak, akinek korábban még a vízcsapból is magyar kultúra folyt... Mégis elengedhetetlennek tartom, hogy alaposan megismerjem Norvégiát. Ez úgy ahogy sikerült is, de korántsem lehet beolvadni. Nem is akarok, persze. Ágnesemmel, egész életre szóló társammal formált családi otthonunk magyar szigetté vált, több ezer kötet könyvvel, videoszalagon ezerkétszáz magyar filmmel, plafonig tócolt hanglemezekkel, Bartók összes..., folytassam? Dávid fiunk is a világhírű magyar matematikusokat nevelő ELTE-n végzett, ezalatt az Egyetemi diplomakörében énekelt, dúskált a magyar kulturális életben, s időnként dán, izlandi és norvég szépirodalmat is fordított magyarra. Mindez persze nem zárja ki, hogy családunk becsülje, tisztelje Norvégia értékeit, s a létrejött barátságokat. És nem utolsó sorban hálásnak kell lennünk, hogy befogadtak minket.

Lelked mélyén minek tartod magad: villamosmérnöknek, médiatanárnak, műfordítónak, költőnek?

Számomra minden mindennel összefügg. Amikor írok, s belefáradok, akkor már ott van a kezemben az ecset vagy a rajztoll. A grafikáimat nem illusztrációnak, hanem a fordítással egyenlő rangú alkotásnak tartom. Ezek a köteteimben általában meg is jelennek. Egy tétova vonal kapcsán aztán megszületik egy újabb verssorom, vagy egy novella gondolata. Esetleg egy magyar filmestre is készülök, amihez számtalan kazettát nézek végig, jegyzetek, s közben kiválasztom azokat a másfél perce-

ket, amikkel az előadásomat illusztrálom majd. Legutóbb például négy–négy estés Szabó Magda, illetve Németh László sorozatot tartottam. Újabbán Márai estekre készülök. S hogy tovább zavarjam a rólam alkotandó képet, magam is készítek portréfilmeket Norvégiában élő idős alkotóművészekről, amiket néhanapján a magyar TV is átvesz.

Ha mindez egyszerre és együtt megvan benned, ki is valójában Kovács katáng Ferenc?

Zenebohóc. Bige Józsi bácsi, a népművészet mestere szokta volt mondani, miközben az előadása kezdetén kipakolta számtalan hangszerét: Egy hangszeren lehet művész valaki. Több hangszeren, csak zenebohóc...

Karádi Zsolt

Karádi Zsolt a Nyíregyházi Főiskolán irodalomelméletet, esztétikát, újságírást, színházesztétikát oktat. 1993-ban doktorált Debrecenben, majd ugyanott 1996-ban szerzett PhD-fokozatot magyar irodalomtörténetből. 1990 óta a Szabolcs-szatmár-beregi Szemle rovatvezetője, 2004-től a Pedagógiai Műhely főszerkesztője. Könyvet írt François Gachot-ról (2002), s kiadott egy színházkritika-gyűjteményt (2006). Oktatási segédanyagként kismonográfiákat publikált magyar költőkről (Ady Endre, Babits Mihály, Csokonai Vitéz Mihály, Kosztolányi Dezső, József Attila), s tanulmányokban foglalkozott a francia-magyar műfordítás kérdéseivel. Esszéi, kritikái több magyar lapban is megjelentek. Hat fotókiállításra volt.